

2022

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА

(до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа»)

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Всеукраїнський науково-педагогічний журнал «Рідна школа»
Педагогічний факультет НПУ імені М.П. Драгоманова
Кафедра педагогіки**

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА

**(до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу
«Рідна школа»)**

Київ - 2022

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА (до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа»). Електронний збірник матеріалів наукового онлайн-семінару /за ред. д. пед. н., проф. Дем'яненко Н. М. Київ : ВЦ НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 150 с.

EDUCATIONAL SYSTEMS: RETROSPECTIVE, INNOVATION (to the 100-th anniversary of the All-Ukrainian scientific and pedagogical journal «Native School»). Electronic collection of materials of the scientific on-line seminar /ed. d. ped. n., prof. Demyanenko N. M. Kyiv: VTs NPU imeni M. P. Dragomanova, 2022. 150 p.

В електронний збірник матеріалів наукового онлайн-семінару «ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА» (до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа») ввійшли тези доповідей учених, науково-педагогічних працівників, молодих науковців з актуальних проблем входження України до європейського освітнього простору.

Трансформації освітньо-наукового простору вищої школи у викликах сьогодення, концептуалізація ідеї педагогічної україністики, історія педагогіки як методологія сучасного педагогічного знання, традиції і перспективи освітніх систем середньої і вищої школи, дидактичні методики в історичному й сучасному реформаційному контекстах, інноватизація освітніх ретротехнологій та новації сучасного освітнього простору, персоніфікований досвід в українських і світових освітніх практиках це далеко не повний спектр проблем і питань, до висвітлення та розв'язання яких звертаються автори наукового збірника.

Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних і управлінських проблем розвитку вищої освіти в Україні та у міжнародному освітньо-науковому просторі.

Тепла Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
E-mail: tomoxana78@gmail.com

Налапкіна Олена Романівна,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти педагогічного факультету
ОПП 011 «Педагогіка дозвілля»,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
E-mail: anel.5312743@gmail.com

УПЛИВ ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРОГРАМ НА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Сьогодні в Україні спостерігається тенденція до утворення різних інституцій та формувань, що потребує залучення великої кількості людей з лідерськими якостями. Лідери в таких колективах стають тими людьми, навколо яких об'єднуються інші для досягнення певних спільних цілей. Лідерами можуть бути ті, хто має відповідні риси характеру, не боїться брати на себе відповідальність, ризикувати. У наукових колах панують різні погляди щодо того, чи є ці риси вродженими, чи набутими. Але дослідники єдині в тому, що саме підлітковий вік є визначальним у формування особистості як лідера.

Аналізуючи психологічні характеристики підліткового віку і вивчення особистісних якостей лідера, доцільно виокремити якості, що «забезпечують ефективне лідерство підлітків: упевненість в собі, наявність волевих якостей, прагнення до самоствердження та самореалізації, вплив на інших, оригінальне, творче мислення, комунікативні та організаторські здібності, уміння приймати правильне рішення у непередбачених ситуаціях, готовність брати на себе відповідальність» [2, с. 441].

Основний вплив на підлітка у цей період уже чинять не батьки, а коло спілкування (гуртки, спортивні секції, музична школа, курси). Безпосередньо

вплинути на дитину батьки не можуть, але здатні забезпечити відповідне дозвілля, під час якого у підлітка будуть розвиватися якості, що стануть йому в пригоді у подальшому житті.

У Європі й США дозвіллеві програми реалізовано переважно шляхом організації клубів за інтересами: географічних, літературних, бізнесових, ландшафтних, політичних. Деякі клуби мають спеціалізовані напрями розвитку лідерських якостей. Це потребує особливих підходів.

Американський коуч Дж. К. Максвелл [1] стверджує, що для формування лідерських якостей лідерів потрібно поетапно виховувати у дитини культуру лідерства: спочатку потрібно просувати лідерство для дитини (визначити який тип характеру у дитини, яке лідерство підходить їй). Після цього потрібно навчати лідерству (розвиток лідерських якостей, виховання характеру). Таке навчання має бути регулярним та систематичним. Зрештою все це має бути закріплено на практиці (молоді лідери повинні планувати й виконувати поставлені цілі та завдання). Після практики варто проаналізувати дії, винагородити прояви лідерства у дитини. Крім того, чільне місце в розвитку лідерства посідають сприятливі умови:

- децентралізація (учні можуть проявляти ініціативу, можуть самостійно ухвалювати рішення, брати відповідальність за свої дії);

- терпимість до помилок (помилки є тим явищем, без якого не може бути прогресу, тому лояльне ставлення до них формує в учнів упевненість у своїх силах);

- далекоглядність (важливо донести до учнів, що важливий довгостроковий результат і робота на перспективу);

- спільна робота (командна робота сприяє виявленню лідерських якостей особистості);

- рівність (усі учні мають усвідомлювати, що вони перебувають у рівних умовах, тоді в команді буде панувати здорова конкуренція та вміння розраховувати лише на себе).

Для формування лідерських якостей важливо дотримувалися такої послідовності:

Крок 1. Я роблю це (компетентність).

Крок 2. Я роблю це, і ви зі мною (демонстрація).

Крок 3. Ви робите це, і я з вами (тренування).

Крок 4. Ви робите це (наділення повноваженнями).

Крок 5. Ви робите, і хтось із вами (відтворення).

Отже, визначальним періодом для формуванні лідерських якостей є підлітковий вік. Дітям цього віку притаманне певне відділення від батьків, розширення кола спілкування, самостійність. У підліткових колективах з'являються свої лідери, які впливають на однолітків. Підлітки починають конкурувати між собою, часто через нерозвинені соціальні навички і незрозуміння того, які риси лідера є визначальними, ця конкуренція може перерости у насильницьку боротьбу, а інколи навіть у булінг. Саме через це для підлітків важливо організувати змістовне і цікаве дозвілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максвелл, Дж. (2017). 21 беззаперечний закон лідерства. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 320 с.
2. Садохіна, К. (2019). Психолого–педагогічні умови формування лідерських якостей підлітків. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*. № 9. URL: <http://journals.urau/index.php/2227-6246/article/view/161942>.